

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
БИОЛОГИЯ ЖӘНЕ БИОТЕХНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІ
БОТАНИКА ЖӘНЕ АГРОЭКОЛОГИЯ КАФЕДРАСЫ

ДӘРІС 10

ФИТОЦЕНОЗДАРДЫҢ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ ЖӘНЕ ОРДИНАЦИЯСЫ

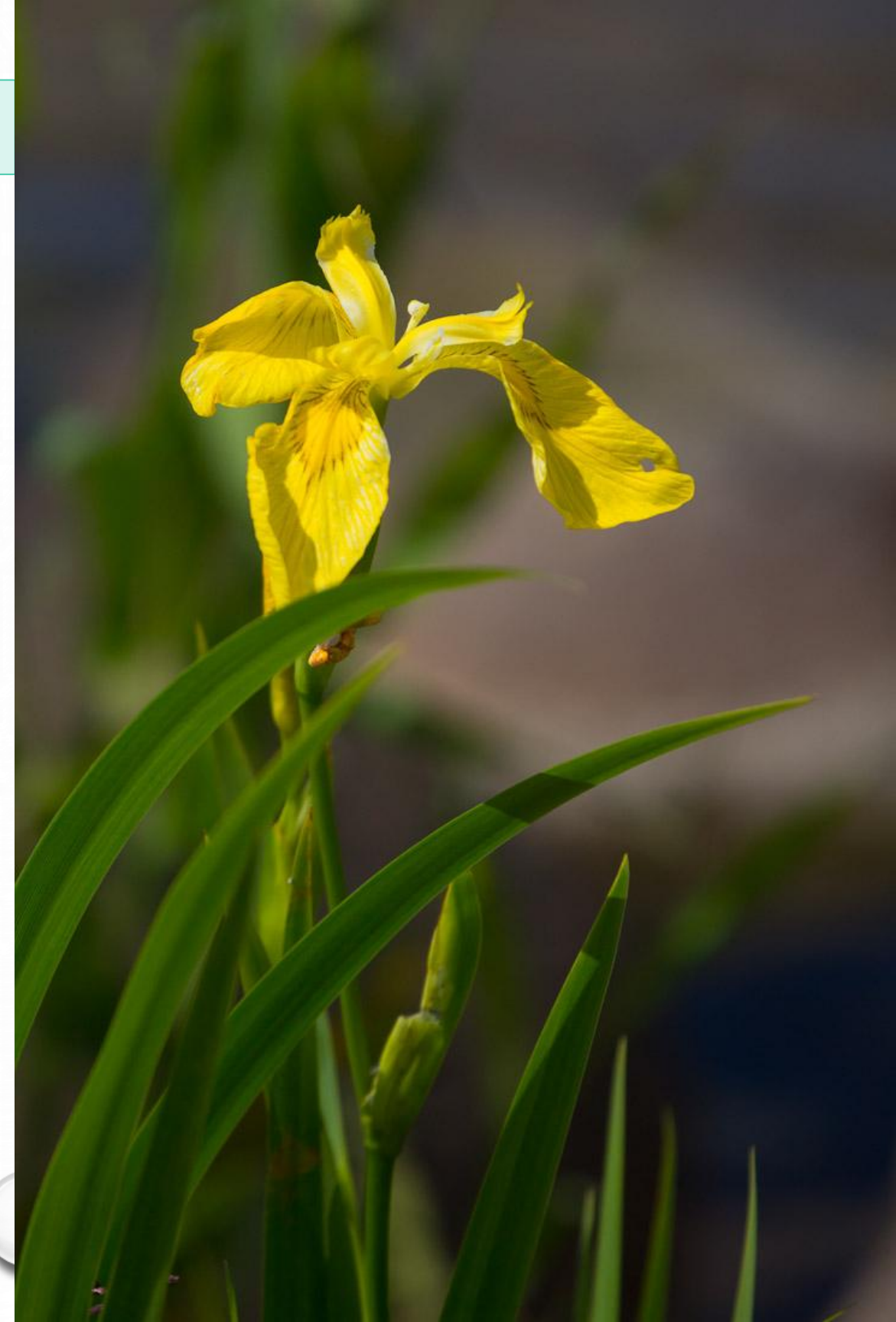
Дәріскер : Ботаника және агроэкология кафедрасының профессоры,
б.ғ.д.

Курманбаева Меруерт Сакеновна

Пәннің атауы: Биогеоценология

ЖОСПАР:

- ФИТОЦЕНОЗДАРДЫҢ КЛАССИФИКАЦИЯСЫ ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ ТҮСІНІК
- ӨСІМДІКТЕР ДОМИНАНТТАРЫ БОЙЫНША КЛАССИФИКАЦИЯЛАР
- АССОЦИАЦИЯ ЖӘНЕ ФОРМАЦИЯ АТТАРЫН ҚҰРАСТЫРУ
- ФИТОЦЕНОЗДАРДЫҢ ОРДИНАЦИЯСЫ ТУРАЛЫ ТҮСІНІК

ФИТОЦЕНОЗ ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

Фитоценоз — бұл экология ғылымының негізгі ұғымдарының бірі, ол жер бетіндегі өсімдіктердің тіршілік ету формаларын түсінуге мүмкіндік береді.

Академик В.Н. Сукачевтің Анықтамасы

Фитоценоз — біртекті территорияда өсетін өсімдіктердің белгілі бір құрамымен, құрылымымен және **өзара байланыстарымен** сипатталатын өсімдік қауымдастығы.

Негізгі Мысалдар

Бұл қауымдастықтар әртүрлі табиғи ортада қалыптасады:

- Қалың **орман** экосистемалары
- **Шалғын** және дала кешендері
- Сыңғылдаған **батпақ** ландшафттары

ФИТОЦЕНОЗ ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЭЛЕМЕНТТЕРІ

Флористикалық Құрам

Бұл — қауымдастықта өсетін барлық өсімдік түрлерінің толық тізімі. Оның байлығы мен әртүрлілігі фитоценоздың тұрақтылығын анықтайды.

Видтік Қанығу (Species Saturation)

Бұл түрлердің жалпы саны мен олардың жиынтық **биомассасының** арақатынасын білдіреді. Жоғары қанығу — жоғары биоәртүрлілік пен күрделі құрылымның белгісі.

Ценопопуляция

Бір түрдің жеке дараларының жиынтығы, ол фитоценоз ішіндегі кеңістіктік және уақытша динамиканың негізгі бірлігі болып табылады.

ФИТОЦЕНОЗДАРДЫҢ КЛАССИФИКАЦИЯСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Классификациялау — өсімдіктер әлемін жүйелі түрде тану мен басқару үшін қажетті ғылыми құрал.

Жүйелеу және Зерттеу Табиғи өсімдіктер қауымдастығын жүйелеу және олардың арасындағы қарым-қатынастарды зерттеу үшін негіз қалайды.	Экологиялық Түсінік Қоршаған орта жағдайлары мен биологиялық әртүрліліктің қалыптасу заңдылықтарын ашуға көмектеседі.	Практикалық Қолданыс Қоршаған ортаны қорғау және деградацияға ұшыраған аумақтарды қалпына келтіру шараларында тиімді пайдаланылады.
---	---	---

НЕГІЗГІ ТАКСОНОМИЯЛЫҚ ДЕҢГЕЙЛЕР ЖӘНЕ ИЕРАРХИЯ

Фитоценоздардың классификациясы да өсімдіктер систематикасындағы сияқты иерархиялық принципке негізделген.

ОРДИНАЦИЯ ӘДІСТЕРІ: ҚАУЫМДАСТЫҚТАРДЫ РЕТТЕУ

Ординация — бұл өсімдіктер қауымдастығын кеңістіктік және экологиялық факторларға байланысты реттеу мен салыстыру әдісі.

Ординация Ұғымы

Түрлердің құрамына және экологиялық факторларға байланысты қауымдастықтарды салыстырмалы реттеу және олардың ұқсастық дәрежесін көрсету.

Топтастыру Қағидаты

Мысалы, ормандарды тым көп кіші топтарға бөлмей, оларды **ірі сыныптарда** сақтау ұсынылады. Бұл жүйенің қарапайымдылығы мен қолданылуын арттырады.

Флористикалық Критерийлер

Негізгі критерий — флористикалық құрамның және қауымдастықтардың шығу тегінің біртектілігі. Бірдей түрлер жиынтығы бар топтар бір-біріне жақын орналасады.

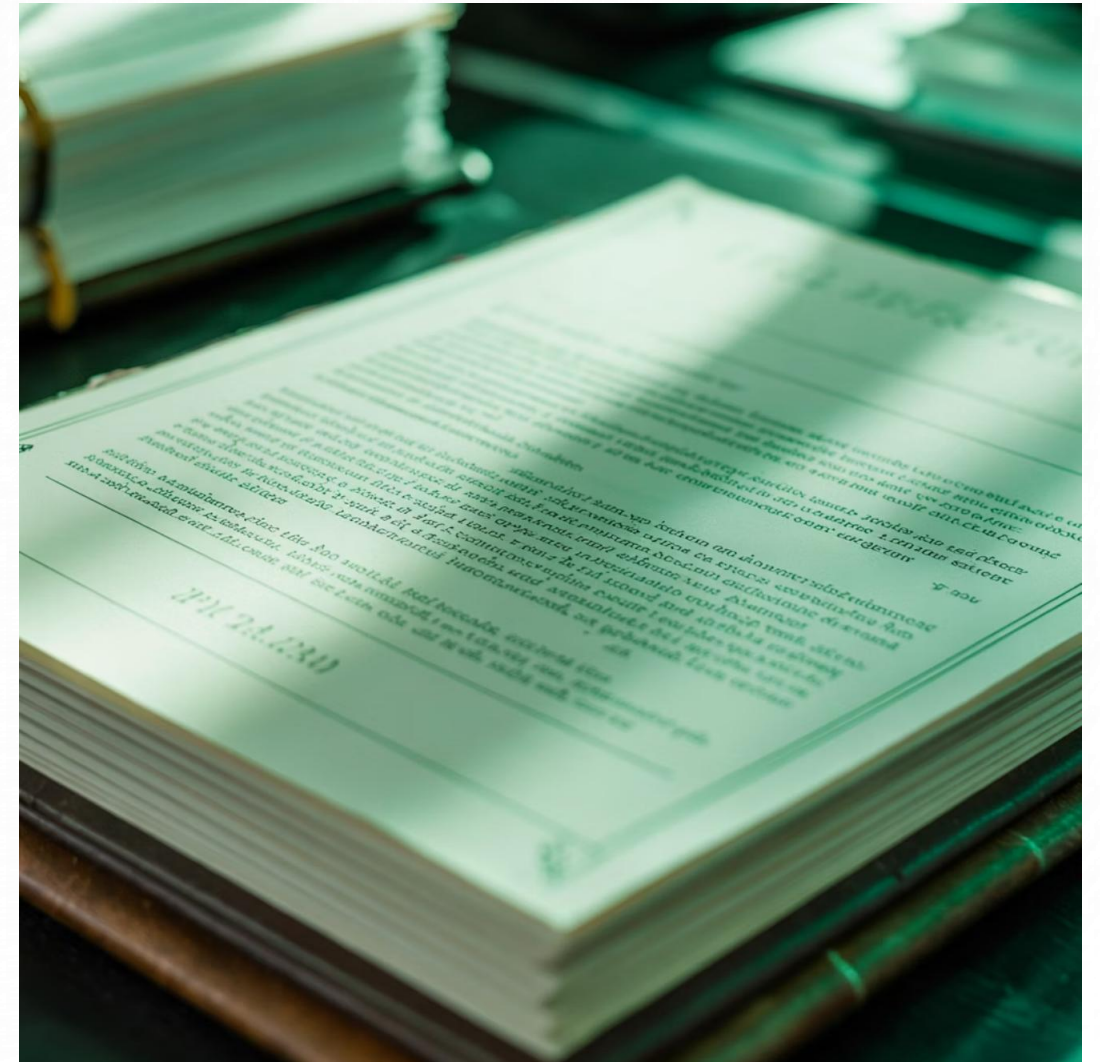
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФИТОЦЕНОЛОГИЯЛЫҚ НОМЕНКЛАТУРА КОДЕКСІ (ICPN)

ICPN фитоценоздардың ғылыми атауларын стандарттау арқылы халықаралық деңгейдегі келісімді қамтамасыз етеді.

Кодекстің 4-ші Басылымы (2021)

- Фитоценоздардың атауларын рәсімдеудің жаңа, жетілдірілген халықаралық ережелері бекітілді.
- Таксон атауларын автоматты түрде түзету мен **жаңа категорияларды** енгізу мүмкіндігі қарастырылған.

Ағылшын және латын тілдерінің міндетті қолданылуы — ғылыми деректердің ғаламдық деңгейде түсінікті болуына кепілдік береді.

Бұл кодекс электронды жарияланымдарды қабылдауға көшу арқылы фитоценологиялық зерттеулердің жедел дамуына ықпал етеді.

ФИТОЦЕНОЗДАРДЫҢ ЗАМАНАУИ КЛАССИФИКАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ

Технологиялардың дамуы фитоценоздарды талдаудың дәлдігі мен объективтілігін арттыруға мүмкіндік берді.

Мультивариантты Талдау

Статистикалық талдау әдістері (мысалы, PCA, DCA) үлкен деректер базасын қолдана отырып, қауымдастықтар арасындағы нәзік байланыстарды анықтайды.

Географиялық Ақпараттық Жүйелер (ГИС)

ГИС арқылы өсімдіктер қауымдастығының **кеңістіктік үлгілері** мен таралу заңдылықтарын зерттеу және визуализациялау жүзеге асады.

Объективті Анықтау

Бұл әдістер фитоценоздарды дәлірек, **субъективтіліксіз** және объективті анықтауға мүмкіндік береді, бұл ғылыми нәтижелердің сенімділігін арттырады.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ МАҢЫЗЫ

Фитоценоздарды білу табиғатты тиімді басқару және қорғау үшін өте маңызды.

1 Қорғау және Мониторинг

Сирек кездесетін және эндемиялық өсімдіктер қауымдастықтарын қорғау шараларын ұйымдастыруға және олардың жай-күйіне **үздіксіз мониторинг** жүргізуге негіз болады.

2 Қалпына Келтіру және Басқару

Жердің деградациясын болдырмау, **қалпына келтіру жобаларын** жоспарлау және ауыл шаруашылығындағы агроценоздарды оңтайлы басқаруға мүмкіндік береді.

3 Құқықтық Мәртебе

Қоршаған орта заңнамасында фитоценоздардың ерекше мәртебесін анықтау және оларды **заңды түрде қорғау** механизмдерін енгізу.

ҚОРЫТЫНДЫ

Фитоценология — Биоалуантүрліліктің кілт құралы

Фитоценоздарды классификациялау және ординациялау табиғатты сақтау мен басқаруда шешуші рөл атқаратын **экологияның негізі** болып табылады.

Жүйелі Зерттеу

Өсімдіктер қауымдастығын терең зерттеу — табиғатты тиімді сақтаудың міндетті шарты.

Ғылым және Практика

Халықаралық стандарттар мен заманауи әдістер ғылым мен практика арасындағы берік көпірді қалыптастырады.

Болашақты Басқару

Фитоценология — Жер шарының **биологиялық әртүрлілігін** түсіну және оны болашақ ұрпақ үшін қорғаудың маңызды құралы.